

Entrevista Mathias Énard. Escriptor

“He seguit la influència oriental en l’obra de Miquel Àngel”

Valèria Gaillard

Està considerat un dels escriptors més prometedors de menys de quaranta anys a França. Mathias Énard (Niort, 1972) va començar la seva carrera literària amb *La perfecció del tir* (2004), una novel·la a la qual va seguir *Remuntant l’Orinoco* (que va traduir al català Edicions 1984 el 2006). La seva darrera entrega, *Zona*, en què narra una història en una sola frase que es perllonga centenars de pàgines, va rebre diversos premis (Décembre 2008 i Livre Inter 2009), i l’ha entronitzat com una de les veus més interessants del panorama actual.

Ara, amb *Parla’ls de Batalles, de Reis i d’Elefants* (Columna) –un títol extret d’*El handicap de la vida, que son los relatos de mi propia gente*, de Kipling–, Énard canvia radicalment de registre. Situa el lector a principis del segle XVI seguint les petges improbables de Miquel Àngel per Constantinoble, una ciutat que la majoria d’historiadors acorden que no va visitar mai. Contrast entre un Occident obtús i un Orient tolerant, Énard s’ha alimentat de la seva cultura arabista a l’hora d’escriure aquesta *nouvelle* que s’empassa en un tres i no res. Va cursar estudis d’àrab i persa i va passar llargues estades a l’Orient Mitjà. Des del 2000 viu a Barcelona i

parla un català perfecte.

Una coincidència: al mateix temps que apareix aquesta novel·la sobre Miquel Àngel, l’editorial Vitel-la ha publicat fa uns mesos *Sol, jo, cremant a l’ombra* (Antologia poètica), de Miquel Àngel Buonarroti, traduïda per Miquel Desclot.

Les anteriors novel·les tenien una temàtica ambientada en l’actualitat recent. Per què aquest salt enrere en el temps?

Mai m’havia plantejat escriure una novel·la històrica perquè no havia trobat cap tema prou interessant. Quan estava escrivint *Zona*, el 2005, vaig veure per casualitat a la Villa Medici de Roma [on va ser escriptor resident], una biografia de Miguel Àngel i vaig descobrir que havia rebut la invitació per anar a Constantinoble per construir un pont al Corn d’Or. Això em va sorprendre molt. És una història força desconeguda i vaig començar a documentar-me com vaig poder, perquè no hi ha gaire fonts. Així que vaig decidir enviar Miquel Àngel a Constantinoble, on segurament no va anar mai. Primer vaig pensar que podria fer-ho entrar a *Zona*, però aviat vaig veure que necessitava un llibre propi i una forma molt diferent. M’hi vaig posar dos anys i vaig decidir que seria com l’anti-*Zona* i que l’escriuria com un quadern de di-

buixos amb capítols breus, de lectura ràpida.

Com els esbossos de Miquel Àngel?

Sí, sempre m’han fascinat els seus quaderns de dibuix, que estan farcits de tota mena d’anotacions, llistes de compra, trossos de cartes, versos, detalls d’anatomia i arquitectònics... Sempre m’ha fascinat la seva immensa capacitat de treball. Es podia passar hores i hores treballant en una escultura o en un fresc. Quan va pintar la Capella Sixtina, es veu que va treballar durant dos anys sense pràcticament llum i després es va estar sis mesos sense poder caminar bé. D’una banda té aquesta gran força física, però també una voluntat increïble, ja que se supera a si mateix amb una pràctica constant per millorar la seva tècnica.

És geni, però alhora un esclau de dos homes poderosos, Juli II d’una banda i, de l’altra, el soldà Baiazet II, que li encarrega el disseny del pont que ha havia planejat Leonardo Da Vinci...

Aquest és el gran combat de Miquel Àngel. És el primer artista que es farà lliure i que s’independitzarà dels mecenes. Quan serà famós i ric rebutjarà molts encàrrecs. Això és el que posa en evidència el principi del llibre perquè té el valor de deixar el

FOTO: ROBERT RAMOS

Més que l’amor carnal, li interessava l’amor místic

papa i acceptar l’encàrrec de Baiazet. Estem en un moment en què estan canviant les coses. La seva actitud és molt diferent de la d’un Leonardo Da Vinci, per exemple. La coneguda obsessió pels diners de Miquel Àngel ve d’aquí, perquè ell no vol dependre dels poderosos, però en el llibre encara es troba en un moment feble i li paguen quan volen.

Sembla que la seva feina no li deixa cap espai per a l’amor, que, fins i tot, quan el frega amb l’aparició d’aquest personatge místic, se sent perdut.

Aquesta faceta la vaig treure de les seves cartes i poemes. Podia ser un home apassionat i segurament va estimar molt. L’as-

pecte més carnal, però, no li interessava gaire. Era més propens a la contemplació i a l'amor quasi místic, tal com queda retratat en la seva poesia. Per això el volia mostrar dubtós davant la relació carnal. Crec que li interessava la bellesa, però més contemplar-la i transportar-la a l'art que tocar-la. Respecte a la seva sexualitat, els estudiosos no es posen d'acord si era homosexual o no. Jo no em vaig decidir i per això ho he volgut deixar de forma ambigua.

Parli'm de la relació que manté amb el Mesihi, un poeta de la cort otomana que s'enamora d'ell, tot i que ell marca distàncies.
És un poeta que va existir real-

ment i trobo que és el contrapunt de Miquel Àngel. Mentre que aquest té una obra i una bibliografia immensa, Mesihi en va deixar amb prou feines una de vint folis, i és pràcticament desconegut al seu propi país, Turquia. Mentre que Miquel Àngel és gairebé un asceta, no li agrada beure ni menjar, només treballa, a Mesihi li agraden les tavernes i gaudir de la vida, treballar poc. És cert que un és cristià i l'altre és musulmà, i ajuntar-los és com ajuntar el foc i l'aigua. Però també hi ha fasciació mútua que ve del descobriment de l'alteritat, de reconèixer la grandesa d'algú en la seva diferència.

Vol dir que són representatius d'aquestes religions?

Com en els poemes perses, mantinc l'ambigüitat del gènere

Al contrari: per la seva actitud asceta Miquel Àngel podria ser perfectament musulmà. A més, té un punt místic, d'una mística neoplatònica que podia encaixar molt bé amb la d'un musulmà i, en canvi, Mesihi és afí a un materialisme que seria més proper a un cristianisme actual.

En tot cas, es palpa una reivindicació de la cultura mossàrab recentment perduda a Granada.

És un moment clau en el Mediterrani. Vint anys enrere Constantinoble passa a mans dels otomans i poc després, el 1492, cau el regne de Granada amb l'expulsió posterior dels jueus que no es volien convertir. Ara bé, mentre que els otomans aprofiten el cosmopolitisme, els

Reis Catòlics volen fer de Granada un tros més d'Espanya amb l'exclusió de la diferència. Alhora, fa poc temps que s'ha descobert Amèrica i comença la decadència del Mediterrani, que deixarà de ser el centre dels intercanvis comercials que es traslladaran a l'oest. És un moment de gran apogeu per a l'imperi Otomà i els regnes d'Itàlia, però que anuncia un declivi imminent.

La novel·la, que pren la forma també de diàleg entre aquesta personatge misteriós i Miquel Àngel, oscil·la entre el somni i la realitat i recorda *Les mil i una nits*.

Té un aire de conte oriental. De fet, les parts de les descripcions estan adaptades de les dels poemes perses clàssics d'amor com ara els de Hafiz. En persa no hi ha gènere i, per tant, no se sap si parlen d'homes o de dones, d'aquí també l'ambigüitat que he volgut mantenir en el llibre.

Que queda d'aquell Istanbul gloriós?

No res. Alguns carrers i, això sí que és emocionant, un setmanari en *ladino*, que és l'espanyol dels jueus sefardites que van fugir i és com un tros de l'andalús medieval conservat. Encara avui és una ciutat orgullosa, té quinze milions d'habitants i és una de les urbs més interessants d'Europa.

Per què creu que Miquel Àngel va rebutjar la invitació a anar a Constantinoble?

Era un pont impossible de construir. Havia de tenir tres-cents metres i havia de ser de pedra i això, a l'època, era molt difícil... fins i tot avui seria complicat. El més important, però, és que Miquel Àngel aleshores no era arquitecte, ho serà més endavant, quinze anys després.

Quin és el seu granet de sorra en la imatge que tenim de Miquel Àngel?

Més que un retrat històric, el meu joc ficcional ha estat resseguir en la seva obra quines són les influències orientals. En això hi ha un punt subversiu, com ara veure en el sostre de la Capella Sixtina un musulmà. El que és cert és que encara hi ha molts interrogants oberts, com ara el que planteja el seu poema *Miquel Àngel a Turquia*, que ningú sap a què fa referència.

Què està preparant ara?

Estic treballant en una mena de novel·la rural ambientada en un poble de l'oest de França. La meva idea és veure com es viu la Història en majúscules en un petit poble on mai passa res. *